

Kocaeli Üniversitesi

Eğitim Dergisi

E-ISSN: 2636-8846

2024 | Cilt 7 | Sayı 2

Sayfa: 455-480

Kocaeli University
Journal of Education

E-ISSN: 2636-8846

2024 | Volume 7 | Issue 2

Page: 455-480

Kapsayıcı eğitim alanında yapılmış doktora tez çalışmalarının incelenmesi: Bir içerik analizi

Examination of doctoral thesis studies in the field of inclusive education: A content analysis

Fatma DEMİR ZENGİN, <https://orcid.org/0000-0002-6484-7329>
Bursa Uludağ Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, fd53297@gmail.com

Selen UĞUR MUTLU, <https://orcid.org/0000-0002-3052-9066>
Bursa Uludağ Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, selenugur@uludag.edu.tr

Nimet HAŞIL KORKMAZ, <https://orcid.org/0000-0001-7648-3289>
Bursa Uludağ Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, nhasil@uludag.edu.tr

Bu çalışma, Fatma Demir, Selen Uğur Mutlu ve Nimet Haşıl Korkmaz (2023) tarafından "International Interdisciplinary Scientific Congress On Social Sciences IISCSS-2023" Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Gönderim Tarihi

8 Ocak 2024

Düzeltilme Tarihi

22 Nisan 2024, 15 Mayıs 2024, 2 Temmuz 2024

Kabul Tarihi

8 Ağustos 2024

Önerilen Atıf

Demir Zengin, F., Uğur Mutlu, S., & Haşıl Korkmaz, N. (2024). Kapsayıcı eğitim alanında yapılmış doktora tez çalışmalarının incelenmesi: Bir içerik analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 7(2), 455-480.
<http://doi.org/10.33400/kuje.1416630>

Recommended Citation

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, 2010 ve 2023 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde kapsayıcı eğitim alanındaki doktora tezlerinin incelenmesidir. Doktora tezlerine yönelik veri seti, Ulusal Tez Merkezi veri tabanından 06.07.2023 ve 26.11.2023 tarihleri arasında arama ölçütlerine göre tarama yapılarak oluşturulmuştur. Bu araştırmadaki ölçütler, tezlerin kapsayıcı eğitim alanında olması, Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı, yazarlar tarafından tezin erişimine izin verilmesidir. Bu ölçütleri karşılayan 16 adet doktora tezine incelenmek üzere yer verilmiştir. Veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde, betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada doküman incelemesi ile doktora tezleri; üniversite, yıl, enstitü, konu, kullanılan yöntem/desen, katılımcı tipi, örneklem sayısı, veri toplama araçları, veri analiz teknikleri, üniversite türü değişkenleri ve tezlerde ulaşılan sonuçlar açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, kapsayıcı eğitim ile ilişkili yapılmış doktora tezlerinin günümüze yaklaştıkça arttığı, eğitim bilimleri enstitüsünde kapsayıcı eğitimle ilgili daha fazla çalışma yapıldığı, kapsayıcı eğitim açısından beden eğitimi öğretmen eğitimi, okul öncesi öğretmenlerine kapsayıcı eğitim mesleki gelişim programı, okul öncesi kaynaştırma sınıf öğretmenlerine yapılan mesleki gelişim programı ve öğrencilerin aidiyet duyguları konularının yer aldığı tespit edilmiştir. Tezlerin örneklemini büyük oranda öğretmen ve öğrencilerin oluşturduğu, araştırma yaklaşımına göreyse en çok nitel ve karma yöntemin tercih edildiği, veri toplama araçlarında ölçek, görüşme formu, anket vb. veri toplama araçlarının kullanıldığı, içerik analizine ve verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel analizin sıkça kullanıldığı, kapsayıcı eğitimle ilgili yazılan doktora tezlerinin tamamına yakının devlet üniversitelerinde yazıldığı saptanmıştır. Araştırmanın sonucunda teknoloji destekli aile temelli kapsayıcı eğitim uygulamalarının yapılabileceği, kapsayıcı eğitim yaklaşımlarının ülkelere göre karşılaştırma çalışmalarının yürütülebileceği, kapsayıcı eğitim ile ilgili paydaşların dahil edildiği müdahale programlarının uygulanabileceği önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: kapsayıcı eğitim, araştırma eğilimi, doktora tezi

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine doctoral theses in the field of inclusive education at the National Thesis Center of the Council of Higher Education between 2010 and 2023. The data set for doctoral theses was created by scanning the National Thesis Center database according to the search criteria between 06.07.2023 and 26.11.2023. The criteria in this research are that the theses should be in the field of inclusive education, registered in the National Thesis Center, and access to the thesis should be allowed by the authors. 16 doctoral theses that meet these criteria were included for review. Data were collected using the document review technique. Descriptive content analysis method was used to analyze the data. In this research, doctoral theses through document analysis; It was examined in terms of university, year, institute, subject, method/design used, participant type, number of samples, data collection tools, data analysis techniques, university type variables and the results obtained in the theses. As a result of the research, it is seen that the number of doctoral theses related to inclusive education increases as we get closer to the present day, more studies are carried out on inclusive education in the institute of educational sciences, in terms of inclusive education, physical education teacher training, inclusive education professional development program for preschool teachers, professional development for preschool inclusive class teachers. It has been determined that the program and students' sense of belonging are included. It has been determined that the program and students' sense of belonging are included. The sample of the theses is largely composed of teachers and students, according to the research approach, qualitative and mixed methods are mostly preferred, and data collection tools include scales, interview forms, surveys, etc. It was determined that data collection tools were used, statistical analysis was frequently used in content analysis and data evaluation, and almost all of the doctoral theses written on inclusive education were written at state universities. As a result of the research, it is suggested that technology-supported family-based inclusive education practices can be carried out, comparison studies of inclusive education approaches by country can be carried out, and intervention programs involving stakeholders related to inclusive education can be implemented.

Keywords: inclusive education, research disposition, doctoral thesis

GİRİŞ

21. yüzyıl içerisinde geleneksel olan eğitim yaklaşımı zamanla yerini öğrencileri hedefe alan çağdaş eğitim yaklaşımlarına bırakmıştır. Çağdaş eğitim yaklaşımlarında çocukların fiziksel, duyuşsal ve gelişimsel özellikleri dikkate alındığında ve her çocuğun değerli bir birey olduğu, eğitim ve öğretim süreçlerinin değişik özelliklere sahip olan çocukların ihtiyaçlarına cevap vermesi gerektiği ve bütün öğrencilerin kaliteli bir eğitim-öğretime ulaşmasını savunmaktadır. Günümüzde öğretmen merkezli olan yaklaşımlar kendini öğrenci merkezli yaklaşımlara bırakmış olup bunun neticesi olarak da heterojen sınıfları meydana getiren değişik özelliklere sahip olan öğrencilerin tamamının eşit olan eğitim imkanlarına sahip olmaları öncelikli bir durum haline gelmektedir. Çünkü sadece kaliteli olan bir eğitim ve öğretim ile öğrencilerin tamamının güçlü yönleri görülebilir, zayıf yönleri geliştirilebilir (Yılmaz, 2021).

Son zamanlarda meydana gelen küresel sorunların etkisi salgın, zorunlu göç, savaş gibi öngörülme durumlara öğrenci çeşitliliğini artırmıştır. Dünya genelinde yaşanan olayların etkisiyle her zamankinden daha fazla öğrenci çeşitliliğine sahip olduğu ve dünya genelindeki eğitim-öğretim ortamlarındaki öğrenci çeşitliliği de bu gerçeği yansıtmaktadır. Dünya genelinde meydana gelen bu tür olaylar tüm toplumlarda politika, eğitim-öğretim faaliyetleri, ekonomi, insan ilişkileri ve uluslararası ilişkiler gibi alanlarda da değişime gidilmesini kaçınılmaz kılmıştır. Uluslararası kurumların eğitim politikası açısından yürüttüğü hedefler, politikalar, programlar ve çeşitli vizyonlar geliştirdiği görülmektedir. Her devlet, kendi toplum ve kültür yapısına uygun bir şekilde yeniliklerden faydalanarak, kendi eğitim-öğretim ortamlarına çeşitliliğe cevap verecek yenilikleri entegre etmesi önemli bir gereklilik haline gelmektedir. Öğrenci çeşitliliğinin dünya genelinde artışı göz önüne alınırsa eğitim- öğretim ortamlarında bireysel farklılıklara ve ihtiyaçlara cevap vermeye yönelik düzenlemeler, uygulamalar, politikalar, hedefler belirlenmesi ve uygulanması son derece önemlidir. Son zamanlarda yaşanan bu olaylar kapsayıcı eğitim anlayışının eğitim-öğretim ortamlarında benimsenmesi ve uygulanmasının gerekliliğini de ön plana çıkarmaktadır (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1989).

Eğitim ve öğretim her çocuğun ve yetişkin temel hakları arasında yer almaktadır. Dezavantajlı gruba sahip olan ya da olmayan tüm kişiler, insan onuruna yakışan bir biçimde yaşam seviyelerine ulaşabilmek amacıyla en azından temel sayılabilecek seviyede eğitim ve öğretim görme hakkına sahiptirler. Ülkemizde eğitim ve öğretim haklarının korunması 1982 Anayasasının Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlığı altında 42.madde içerisinde düzenlenmiş ve yasal olarak teminat altına alınmıştır. Günümüzde eğitim ve öğrenim hakkı temel insan hakları arasında görülmekte olup eğitim ve öğrenim hakkını gerçekleştirmek sosyal olan devletlerin birincil amaçları arasında gösterilmektedir (Demirtaş, 2019). Bu hedef doğrultusunda günümüz çağında devletlerin eğitim politikalarının ve uygulamalarının esas amacı; kişilerin tamamını kaliteli eğitim ve öğretim sürecine dahil etmek ve kimsenin eğitim ve öğretim sürecinin dışında kalmamasını sağlayacak çalışmalar, projeler üretmek herkesin eğitime olan erişim imkanını artırmaktır. Eğitim imkanlarına erişme, eğitim ve öğretim sisteminin okul çağındaki çocukların tamamını kabul etme kapasitesi olarak ifade edilir ve eğitim ve öğretim hizmetlerinin sunulması, altyapısının tasarlanması ve maliyeti gibi çok fazla konuları içermektedir. Sosyal devlet anlayışında temel olan ihtiyaçların karşılanması noktasında bütün kişilerin eşit imkanlara sahip olmaları ve eşit imkanlara kavuşmaları esas olmakla beraber ülkemizde de yapılan yasa değişiklikleriyle birlikte ortak alanlar, ulaşım ve iletişimin toplumun değişik kesimlerini de daha çok bütünleyecek biçimde daha fazla erişilebilir olmasını sağlayabilecek çeşitli faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir (Mantey, 2014). Bunun hedefi ülkede bulunan her bireyin uygun özellikte ve kendi toplumunun özelliklerini de içine alan ve kendi ülkesinin ilerlemesine imkan veren kişiler yetiştirmek olduğu ifade edilebilir. Bu amaç doğrultusunda ülkelerin eğitim ve öğretim programları ve sistemleri biçimlenmektedir. Özellikle günümüz çağında yaşanmış olan iç savaş, çeşitli teknolojik gelişmeler, pandemi gibi çeşitli tarihi olaylar amaçlara erişme noktasında hazırlanan eğitim ve öğretim sistemi yapılarının güncellenme ihtiyacını doğurmuştur. Bunun yanında içinde bulunduğumuz

zaman içerisinde ülkelerin sosyal yapısında çeşitli nedenlerle kültürel, etnik, dinsel, dilsel çeşitliliğinin yaşanması eğitim sistemlerinde çeşitli esnekliklerin gerekliliğini ortaya koymaktadır

(Demirkol, 2022). Yaşanan sosyal hareketler, göçler değişik toplulukların beraber yaşaması, küreselleşme gibi çeşitli olgular sebebiyle eğitim ve öğretim ortamlarının çok kültürlü bir yapı göstermesi kaçınılmaz olmaktadır (Kozikoğlu ve Yıldırımoglu, 2021). Çok kültürlülüğün alt yapısında toplumun herhangi bir kesiminin başka bir kesim karşısında üstün durumda olmadığı ve eşit derecede haklara sahip olduğu düşüncesi yatmaktadır (Özcan, 2018). Gün yüzüne çıkan bu etkilerden ülkemizde diğer ülkeler gibi benzer şekilde etkilenmiştir. Öyle ki dünya genelinde en çok göç alan ülkemiz son on bir yıllık zamanda 3,6 milyon Suriyeli göçmen almıştır ve bu durum toplumsal yapımızın değişmesine neden olmuştur. Bununla beraber ülkemizin çok sayıda Ortadoğu, Asya ve Afrika'dan gelen düzensiz göçmenlere ev sahipliği yaptıkları ifade edilmektedir (Ünal ve Aladağ, 2020). Göçler değişik kültürlerden insanların birlikte yaşamalarına zemin hazırlamıştır. Göçler sonucunda oluşan bu kültürel farklılıkları kabul etmenin ve uyum süreci içerisinde adımlar atmanın ve sosyal uyum sağlayabilmenin adımlarından bir tanesinin eğitim olduğu belirtilmektedir (Tanrıkulu, 2018). Çünkü öğrenciler eğitim ve öğretim sürecine yetişkinlere kıyasla daha hızlı bir şekilde uyum göstermekte ve dil sorunlarını çok kolay bir biçimde atlatılmaktadır (Ünal ve Aladağ, 2020).

Kapsayıcı eğitim yaklaşımının temelinde eğitim sistemi içerisinde var olan bütün öğrencilere ihtiyaçlarına uygun koşullar meydana getirerek ve gerekli önlemler olarak bütün herkesi kapsamak olduğu ifade edilebilir. Stubbs (2008) kapsayıcı eğitimin merkezi noktasının haklar ve toplumsal modele yaslanması gerektiğini ve öğrencilerin mevcut eğitim sistemi içerisine uyum sağlaması olarak değil, sistemin öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu husus ülkelerin eğitim sistemlerine de etki etmektedir. Çünkü ülkelerin eğitim sistemleri toplumsal yaşamda var olan öğrencilerin belirlenen hedeflere erişebilmeleri için hazırlanmaktadır. Mevcut toplumsal yaşamda yapılan değişimler eğitim programlarının da değişmesine neden olmaktadır. Bununla beraber öğretim yöntem ve tekniklerinin çeşitli olması, uygulanabilir olması gibi hususlar da öğrencilerin tamamının etkin bir şekilde katılım göstermesini ve olanakların artmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de eğitim sistemleri içerisinde kapsayıcılığa verilen önem gün geçtikçe artmaktadır (Sakız, 2002).

Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak eğitim-öğretim etkinliklerinin planlanması, öğretim programlarının, ders materyallerinin belirlenmesi ve ihtiyaçlara yönelik uyarlanması bütün öğrencilerin eğitimden eşit bir şekilde yararlanmasını kapsayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Ainscow, 2005). Kapsayıcı eğitim anlayışı, eğitim fırsatlarını en üst düzeye çıkararak tüm öğrencilerin bireysel farklılıkları ve ihtiyaçlarına göre öğrenme ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen yaklaşımdır (Gheysens vd., 2020). Yüksek nitelikli öğretim modellerinin en önemli unsurlarından biridir (Bell vd., 2019; Praetorius vd., 2018; Van de Grift, 2014).

Kapsayıcı eğitim düşüncesinin tarihi, dünyaya baktığımızda değişiklik gösterebilmektedir. Ülkemiz eğitim sistemlerinde yapılan değişikliklerin ana kavramları eğitim ve öğretimde eşitlik, kalite ve kapsayıcılıktır. Ülkemizin eğitim yapısında gerçekleştirilen çalışmalarda dayanak noktası olan bu kavramlar yapılan çeşitli iyileştirmeler küresel anlamdaki kuruluşların yaptıkları değerlendirmelerde ön plana çıkarılmıştır (Özer, 2023). Ülkemizde kapsayıcı eğitim yaklaşımı 2016 senesi sonrasında yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu yaygınlık kazanma durumunun merkezinde engelli olan öğrenciler değil Suriyeli olan öğrencilerin kapsanması gerekliliği sonucunda ortaya çıkmaya başlamıştır. Çünkü diğer ülkelerden gelen mülteciler, sığınmacılar ya da göçmenlerin dezavantajlı gruplar dahilinde ele alındığı ve kapsayıcı eğitimin göçmen olan mülteci durumunda olanların eğitimini de kapsadığını anlatmaktadır (Çayır, 2002). Öyle ki Sarı ve Türkkan (2019) kapsayıcı olan eğitim yaklaşımının yalnızca özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitim sürecine katılım göstermesi ile birlikte ilgili kavramın sınırlı bir kavram olmaktan çıktığı aksine dil, etnik köken, cinsiyet, din, gelir seviyesi, engellilik, kültür gibi çeşitli başlıkları içeren bir anlayış olduğu ifade edilmektedir. Suriyeli öğrencilerin geçici olarak ifade edilmemesinin gerektiği anlaşıldıktan kalıcı çözümler bulma yolunda adımlar atılmaya başlanmıştır (Tanrıkulu, 2018). Ülkemizde yaşamlarına devam eden sığınmacı öğrencilerin iyi birer eğitim almaları yalnızca kaliteli eğitim almalarına imkan vermeyecek ailelerinin de topluma

uyum göstermesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde eğitimlerine devam eden mülteci öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflarda uyum gösterebilmeleri, yaşamış oldukları olumsuzluklardan kurtulabilmeleri öğretmenlerin onlara olan yaklaşımları ve tutumları açısından önemli olarak görülmektedir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Demirkol (2022) tarafından da kapsayıcı eğitim ve öğretim çalışmalarının belirlenen amaçlara ulaşabilmeleri noktasında uygulamayı sağlayacak öğretmenlerin niteliklerinin ve yeterliliklerinin de önemli olduğu ifade edilmiştir.

Doktora tezleri, ilgili alanda en geniş bilimsel çalışmalardır ve çalışmaları ele alırken kullandıkları yöntemsel bakış açıları, farklı araştırma yöntemleri ve istatistiki yöntemlerin uygulanışları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır (Büyükgün, 2020). Kapsayıcı eğitim alanında yazılmış doktora tezlerindeki genel yönelimin tespit edilmesi, ulaşılan sonuçların paylaşılması ve ilerleyen süreçte kapsayıcı eğitim alanında araştırma yapmak isteyenlere kaynak ve fikir vermesi adına bu araştırmanın yapılması literatüre katkısı olacak bir yön olarak görülmektedir. Bu hedef doğrultusunda da çalışmanın amacı, kapsayıcı eğitim alanında hazırlanmış olan doktora tezlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin yayınlanma yılına göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin yazıldığı enstitülere göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin konularına göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin kullanılan yöntem/desene göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin katılımcı bilgisine göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin veri analiz tekniklerine göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin üniversite türüne göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerden ulaşılan sonuçlar nelerdir?

YÖNTEM

Örneklem

Bu araştırmanın örneklemine Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi web sayfasında yayımlanan kapsayıcı eğitim ifadesi ile tarama kısmında karşımıza çıkan 16 doktora tezi oluşturmaktadır. Aşağıda verilen tabloda araştırma içerisinde incelenen tezlere yer verilmiştir.

Tablo 1**İncelenen Tezler**

Tez Adı	Yazar
Kapsayıcı eğitim uygulanan okullarda öğrenim gören mülteci öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılım sürecine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri	Aydoğan (2023)
Fen bilgisi öğretmen adaylarının kapsayıcı eğitim çerçevesinde öğretim yapabilmeye yönelik öğretim modülü tasarlanması ve değerlendirilmesi	Bilge (2023)
Kapsayıcı eğitim bağlamında göçmen öğrencilerin akademik başarı ve sosyal becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model çalışması	Dağdelen (2023)
Öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerinin değerlendirilmesinde bir model önerisi	Dinçer (2023)
Searching for a common frame work for education and trough reconsideration of universal design principles for promoting inclusive education in primary schools	Durak (2010)
Sosyal bilgiler dersinde kapsayıcı eğitim: fenomenolojik bir araştırma	Fırat (2021)
Roman ilkököl öğrencilerinin okula aidiyet duygularının incelenmesi	Gürhan (2023)
Okul öncesi öğretmenlerine yönelik kapsayıcı eğitim mesleki gelişim programı: eğitimde evrensel tasarıma dayalı yüz yüze ve çevrimiçi programların etkililiği	Kara Eren (2021)
Kapsayıcı Eğitim Uygulamalarının ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin matematik dersi başarısına etkisi	Mazı (2023)
Kapsayıcı eğitim yaklaşımıyla sosyal bilgiler öğretimi: bir eylem araştırması	Öner (2022)
Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik tutum ve öz yeterlikleri ile sınıf içi uygulamalara ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması	Şimşek (2019)
4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan kapsayıcı eğitim etkinliklerinin öğrencilerin sosyal kabul düzeylerine etkisi	Ünal (2021)
Çakışan öyküler çatışan beklentiler: Türk ve yabancı öğrencilerin ortak deneyimleri ve gelecek beklentilerinin incelenmesi	Yağan (2019)
Dijital hikâye anlatımı ile kapsayıcı eğitim bağlamında beden eğitimi öğretmen eğitimi: bir eylem araştırması çalışması	Yaşar Akçay (2023)
Sosyal bilgiler dersinde sığınmacılara yönelik kapsayıcı eğitimin incelenmesi	Yıldırım (2017)
Okul öncesi kaynaştırma sınıfı öğretmenlerine uygulama temelli koçluk ile sunulan mesleki gelişim programının sınıfların kalitesine, öğretmenlere ve çocuklara etkisinin incelenmesi	Yılmaz (2020)

Araştırmanın Modeli

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı ve elektronik dokümanların incelenmesi ve değerlendirilme sürecini içerir (Bowen, 2009). Bu araştırmada da Türkiye’de kapsayıcı eğitim ile ilgili çalışılmış doktora tezleri doküman incelemesi ile ele alınmıştır. Araştırma verileri Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi web sayfasından kapsayıcı eğitim kelimesini içeren doktora tezleri incelenerek değerlendirilmiştir. Bu sebeple araştırma verilerinin elde edilme sürecinde ikincil verilere dayalı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama süreci Temmuz-Ekim 2023 tarihleri arasındadır.

Verilerin Analizi

İkincil verilere göre, betimsel içerik analizi yapılarak, ulaşılan veriler SPSS 23 Programının kullanılması yoluyla analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılarak değişkenlerin dağılımı belirlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Dinçer (2018); betimsel içerik analizinin, meta-analiz ve meta-sentezden en önemli ayrıldığı noktasının hem nitel verilerin hem de nicel verilerin kullanılması olduğunu dile getirmektedir. Merriam (2018) da, betimsel analizi konuya veya kronolojik olarak düzenlenmesi ve tamamen betimsel bir özellikte olmasa da büyük bir oranda öyküsel bir biçimde ifade edilmesi şeklinde açıklamaktadır. Bu değişkenler; üniversite, yıl, enstitü, konu, kullanılan yöntem/desen, katılımcı tipi, örneklem sayısı, veri toplama araçları, veri analiz teknikleri, üniversite türü konu alanlarına göre ayrılarak çözümlenmiş araştırma sonuçları hakkında bilgi verilmiş ve sonuçlar doğrultusunda öneride bulunulmuştur.

Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada 2010-26.11.2023 tarihleri arasında kapsayıcı eğitim ile ilgili yapılmış 16 doktora tezi örnekleme dahil edilmiş ve bu tezler üzerinden doküman incelemesi yapılmıştır. Yapılan çalışmada verilerin toplanması sonucunda elde edilen bulgular aşağıda gösterilen tablolar aracılığı ile ortaya konulmuştur.

Tablo 2

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Tezler	f	%
Gazi Üniversitesi	A1, A2, A3, A5, A7	5	31.3
Maltepe Üniversitesi	A4	1	6.3
Anadolu Üniversitesi	A6, A8	2	12.5
Trabzon Üniversitesi	A9	1	6.3
Hacettepe Üniversitesi	A10, A11	2	12.5
Ankara Üniversitesi	A12, A15	2	12.5
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	A13	1	6.3
Necmettin Erbakan Üniversitesi	A14	1	6.3
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	A16	1	6.3
Toplam		16	100

Tablo 2 incelendiğinde kapsayıcı eğitim alanında en çok doktora tezinin Gazi Üniversitesi'nde %31.3 (f=5) doktora tezlerinin yazıldığı görülmektedir. İkinci sırada Anadolu Üniversitesi,

Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi, %12.5 (f=2) oranla yer almaktadır. Toplamda 9 farklı üniversitede kapsayıcı eğitim ile ilgili doktora tezi yazıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3

Tezlerin Yayınlanma Yılına Göre Dağılımı

Yıl	Tezler	f	%
2010	A16	1	6.3
2017	A1	1	6.3
2019	A2,	1	6.3
2020	A3, A4	2	12.5
2021	A5, A6, A7	3	18.8
2022	A8	1	6.3
2023	A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15	7	43.8
Toplam		16	100.0

Tablo 3 incelendiğinde, 2010 yılından itibaren kapsayıcı eğitimle ilgili doktora tezlerinin görülmektedir. 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında bu alanda doktora tezi olarak çalışma yapılmadığı saptanmıştır. 2020 yılında %12.5 (f=2), 2021 yılında %18.8 (f=3), 2023 yılında %43.8 (f=7) ile en fazla çalışma yapılan yıllar olarak görülmektedir. 2010, 2017, 2019, 2022 yıllarında %6.3 (f=1) oranında çalışma yapıldığı görülmektedir. Günümüze yaklaştıkça bu alanda çalışmalara daha fazla eğilim olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4

Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü	Tezler	f	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	A1,A2,A3,A5,A6,A7,A8,A11,A14,A15	10	62.5
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	A4,A9	2	12.5
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	A10,A12	2	12.5
Sosyal Bilimler Enstitüsü	A13	1	6.3
Fen Bilimleri Enstitüsü	A16	1	6.3
Toplam		16	100.0

Tablo 4 incelendiğinde, doktora tezlerinin enstitülere göre en fazla %62.5 (f=10) ile Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ikinci sırada %12.5 (f=2) ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde yazıldığı ve toplamda 5 farklı enstitüde doktora tezi yazıldığı görülmektedir.

Tablo 5
Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Tezler	f	%
Kapsayıcı eğitim yaklaşımı	A1, A5	2	12.5
Sosyal bilgiler eğitiminde kapsayıcı eğitim	A6, A8	2	12.5
Kapsayıcı eğitime yönelik tutum, özyeterlilik ve sınıf içi uygulamalar	A2	1	6.3
Okul öncesinde kaynaştırma uygulamaları	A3	1	6.3
Türk ve yabancı öğrencilerin ortak deneyimleri ve gelecek beklentileri	A4	1	6.3
Okul öncesinde kapsayıcı eğitime yönelik mesleki gelişim projesi	A7	1	6.3
Fen bilgisi öğretmenlerine yönelik öğretim modülü	A9	1	6.3
Dijital hikaye anlatımının kapsayıcı eğitime etkisi	A10	1	6.3
Kapsayıcı eğitimin matematik başarısına etkisi	A11	1	6,3
Mülteci öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılım süreçleri	A12	1	6.3
Göçmenlere yönelik yapılan yasal düzenlemeler ve eğitim politikalar	A13	1	6.3
Roman öğrencilerin okula aidiyet duygusu	A14	1	6.3
Öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerinin değerlendirilmesi için model önerisi	A15	1	6.3
Evrensel tasarım ilkeleri ve kapsayıcı eğitim bağlamında kaynaştırma	A16	1	6.3
Toplam		16	100.0

Tablo 5 incelendiğinde, doktora tezlerinin konularına göre en fazla % 12.5 (f=2) ile kapsayıcı eğitim yaklaşımı ve sosyal bilgiler eğitiminde kapsayıcı eğitim konularında yazıldığı görülmektedir. Geri kalan 12 tezin konusunun farklı olduğu görülmektedir. Ana konu olarak kapsayıcı eğitim olsa bile tezlerde ilgili konunun farklı açılardan ele alındıkları saptanmıştır. Doktora tezlerinin konularına baktığımızda farklı öğretim kademelerinden, çeşitli derslerden, eğitim ve öğretim içerisinde bulunan farklı paydaşlardan, yasal düzenlemeler ve eğitim politikalarından ve dezavantajlı grupta yer alan bireylerden seçildiği görülmektedir.

Tablo 6
Tezlerin Kullanılan Yöntem/Desene Göre Dağılımı

Yöntem/Desen	Tezler	f	%
Nitel Araştırma	A1, A6, A9, A10, A12, A13, A16	7	43.8
Nicel Araştırma	A2, A8	2	12.5
Karma Yöntem	A3, A4, A5, A7, A11, A14, A15	7	43.8
Toplam		16	100.0

Tablo 6 incelendiğinde, doktora tezlerinin yazımında kullanılan yöntem/desene göre en çok % 43.8 (f=7) nitel araştırma ve karma yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Nicel araştırma ise % 12.5 (f=2) olarak çalışmalarda kullanılmıştır.

Tablo 7*Tezlerin Katılımcı Bilgisine Göre Dağılımı*

Katılımcılar	Tezler	f	%
Öğretmen	A1, A2, A3, A4, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A15	13	81.25
Öğrenci	A1, A3, A4, A5, A8, A11, A12, A13, A14	9	56.25
Veli	A4, A8, A11, A14	4	25
Yönetici	A1, A13	2	12.25
Akademik personel	A9, A10, A15	3	18.8
Öğretmen adayı	A15	1	6.3
Doküman	A16	1	6.3

Tablo 7 incelendiğinde, tezlerin katılımcı bilgisine göre en fazla %81.25 (f=13) öğretmenlerin katılımcı olduğu ve ikinci sırada ise 56.25 (f=9) ise öğrencilerin katılımcı oldukları görülmektedir. Bunların yanında %25 (f=4) ile yöneticiler ve %18.8 (f=3) ile de akademik personellerde tezlerde yer alan katılımcılar arasındadır. Yalnız bir tez de katılımcı olarak kişiler yer almamış ve doküman inceleme yapılmıştır. Bunun yanında tezlerin birçoğunda birden fazla katılımcı gruptan yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8*Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı*

Örneklem Büyüklüğü	Tezler	f	%
1-30	A1, A3, A6, A9, A10	5	33.3
31-100	A5, A7, A11, A12, A13	5	33.3
101-300	A2, A8, A14	3	20
301-1000	A4	1	6.7
1000 ve üzeri	A15	1	6.7
Toplam		15	100.0

Tablo 8 incelendiğinde, doktora tezlerinin örnekleme göre en fazla % 33.3 (f=5)'ü 1-30 kişilik örneklem grubuyla çalışma yapıldığı ve 31-100 kişilik örneklem grubuyla çalışma yapıldığı görülmektedir. Bunlardan sonra tezlerde en fazla %20 (f=3) oranında 101-300 kişi arasında örneklem grubuyla çalışma yapıldığı görülmektedir. Tezlerde kullanılan örneklem gruplarının değişiklik gösterdikleri saptanmıştır.

Tablo 9*Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı*

Veri Toplama Aracı	Tezler	f	%
Gözlem	A1, A3, A6, A8, A9, A10, A12	7	43.8
Görüşme	A1, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A10, A11, A12, A13, A14, A15	13	81.25
Ölçek	A2, A3, A4, A5, A7, A14, A15	7	43.8
Günlük	A5, A6, A8, A9	4	25
Form	A6, A7, A11	3	18.8
Başarı Testi	A8, A11	2	12.5
Doküman	A8, A9, A16	3	18.8
Video Kaydı	A8, A9	2	12.5

Tablo 9'a göre, doktora tezleri veri toplama araçları açısından incelendiğinde en fazla % 81.25 (f=13) görüşme, ikinci sırada ise gözlem ve ölçek % 43.8 (f=7) olduğu görülmektedir. Bunların yanında tezlerde günlük, form, başarı testi, doküman ve video kaydı gibi çok çeşitli veri toplama araçlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Tezlerde birbirlerine benzer olan veri toplama

araçlarının kullanılmasının yanında birbirlerinden farklı olan veri toplama araçlarının kullanıldıkları saptanmıştır.

Tablo 10*Tezlerin Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı*

Veri Analiz Teknikleri	Tezler	f	%
İçerik Analizi	A1, A3, A4, A7, A8, A9, A11, A13, A14, A15, A16	11	68.75
İstatistiksel Analiz	A2, A3, A4, A5, A7, A8, A11, A14, A15	9	56.25
Betimsel Analiz	A5	1	6.3
Tümevarımsal Analiz	A6, A10, A12	3	18.8

Tablo 10 incelendiğinde, doktora tezlerinin veri analiz tekniklerine göre en fazla içerik analizinin %68.75 (f=11) daha sonra %56.25 (f=9) istatistiksel analiz kullanıldığı görülmektedir. Bunların yanında tümevarımsal analiz ve betimsel analiz de diğer kullanılan veri toplama araçları olarak tespit edilmiştir. Tezlerin büyük çoğunluğunda birden fazla veri analiz tekniğinin kullanıldığı ifade edilebilir.

Tablo 11*Tezlerin Üniversite Türü Dağılımı*

Üniversite Türü	Tezler	f	%
Özel	A4	1	6.3
Devlet	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16	15	93.8
Toplam		16	100.0

Tablo 11 incelendiğinde, tezlerin yazıldığı üniversite türünün; özel üniversite % 6.3 (f=1) ve devlet üniversitesi % 93.8 (f=15) olduğu görülmektedir.

Bulguların bu kısmında ise betimsel analiz yöntemine de uygun bir biçimde yazım yıllarına uygun bir sırada kapsayıcı eğitim ile ilgili hazırlanmış doktora tezlerinde ulaşılan sonuçlarla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Kapsayıcı Eğitimi Yasal Düzenlemeler Açısından Ele Alan Doktora Çalışmaları

Durak (2010) tarafından yapılan doktora tezinde ilköğretim okullarında sürdürülen kaynaştırma çalışmalarını desteklemek amacıyla eğitim-öğretim sürecinde ve mimaride ortak olan bir çerçeve bulmak amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada kaynaştırma eğitimi ile ilgili olarak yapılan yasal düzenlemeler ve alan yazın incelemesi yapılmış, kaynaştırma çalışmasıyla ilgili bilgi edinebilmek içinde alan çalışması yürütülmüştür. İncelenen çalışmalara dayanılarak kaynaştırma teriminin açıklanması yoluna gidilmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilerin kişisel yeteneklerinin artırılmasına yönelik olarak çeşitli tasarım yöntemlerinin geliştirilmesine vurgu yapılmış ve evrensel tasarım prensiplerinin yeniden yorumlanması yoluna gidilmiştir.

Dağdelen (2023) tarafından yapılan doktora çalışmasında göçmen öğrencilere yönelik uygulanan yasal düzenlemelerin ve eğitim politikaların incelenmiştir ve öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin düşünceleri ele alınmıştır. Yapılan çalışma nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak yapılmıştır. Araştırmaya altı okul yöneticisi, on öğretmen, on iki göçmen öğrenci ve sekiz Türk öğrenci katılım göstermiştir. Araştırmalardan ulaşılan sonuçlara göre göçmen olan öğrencilerin entegrasyonunu sağlayacak olan uygulamaların eğitim-öğretim süreci açısından olumlu sonuçlar sağlayacağı görülmüştür.

Kapsayıcı Eğitimi Öğretmen ve Öğrenci Açısından Ele Alan Doktora Çalışmaları

Yıldırım (2017) tarafından hazırlanan Sosyal bilgiler dersinde sığınmacılara yönelik kapsayıcı eğitimin incelenmesi başlıklı doktora tezi çalışmasında, Aksaray il merkezinde yer alan bir ortaokulda sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi uygulamaları ve öğrenci etkileşimi incelenmiştir. Türk ve sığınmacı öğrencilerin okul uygulamalarına yönelik görüşleri, yöneticilerin ve rehberlik öğretmenlerinin kapsayıcı eğitim anlayışını benimsemeye yönelik görüşleri belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, sınıfta oturma düzeninde sırada yalnız kaldığı, dil yetersizliğinden dolayı kendilerini ifade etmede yetersiz hissettiği ve ders katılımında istekli olmadığı saptanmıştır. Ders içi etkinliklerde ise somut veriler sağlandığında derse katılımının arttığı görülmüştür. Ders işlenişlerinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yöneticilerin ve rehberlik öğretmenlerinin görüşüne göre, yaşadıkları savaş, çatışma gibi durumlardan dolayı mülteci çocukların güven problemi, dil yetersizliğinden kaynaklı iletişim kurmada zorluklar yaşadıkları ve bunun neticesinde akademik anlamda da başarılarının istedikleri seviyede olmadığı görülmektedir. Bunun yanında mülteci çocukların ailelerinin ekonomik ihtiyaçları nedeni ile çocuklarını da çalıştırdıkları ve okula devamsızlık konusunda okulun iletişime geçmede ailelere ulaşamadığı tespit edilmiştir.

Şimşek (2019) doktora tezinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi ortamda kapsayıcı eğitime yönelik tutum ve öz-yeterliklerinin karşılaştırılmasını ortaya koymak ve 14 branştaki öğretmenlerin öz-yeterliklerini, kapsayıcı eğitim tutumlarını ve sınıf içi uygulamalarını ortaya koyacak bir ölçme aracı geliştirme sürecine yer vermiştir. Araştırma sonucuna bakılacak olursa, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kapsayıcı eğitim faaliyetine yönelik tutumlarının, öz yeterliliklerinin ve sınıf içerisinde yaptıkları uygulamaların pozitif yönde olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin öğretim programının içeriğinde kapsayıcı eğitim anlayışını benimseyen ortamın, kazanım ve becerilerin yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Yağan (2020) tarafından yapılan doktora tez çalışmasının hedefi ülkemizde eğitim-öğretim gören Türk ya da yabancı öğrencilerin ortak olan deneyimleri ve gelecekteki beklentileri ile ilgili olarak öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin düşüncelerinin incelenmesidir. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul Pendik ilçesinde 26 öğrenci, 20 veli ve 535 öğretmenle birlikte çalışma yapılmıştır. Araştırmanın verilerinin elde edilmesinde görüşme formları ve ölçek kullanılmıştır. Veriler istatistiksel analiz ve içerik analizi yöntemi tercih edilerek analiz edilmiştir. Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre Türk öğrencilerinde ve velilerinde yabancılara karşı olumsuz bir görüşe sahip oldukları görülmektedir. Yabancı öğrencilerin ise ülkemizde yaşamaya sıcak baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin de yabancılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2020) tarafından yapılan doktora çalışmasında okul öncesinde kaynaştırma sınıfı öğretmenlerine yönelik olarak uygulanan uygulama esaslı koçluk eğitimi ile birlikte verilen mesleki yönden gelişim programının sınıfın düzeyine, öğretmenlere ve de özel gereksinime sahip olan öğrencilere etkisini araştırmıştır. Okul öncesinde görev yapan öğretmenlerin gereksinimleri esasında bir mesleki gelişim programı üretilmiş ve de üretilen program için uygulama esaslı koçluk yapılarak, gerekli olan gözlem ve dönüt süreçleri ile birlikte öğretmenlere sunulmuştur. Yapılan çalışmada tek grup öntest ve sontest desen kullanılmıştır. Yapılan araştırmadan elde edilen sonuca göre uygulama esaslı bir şekilde yapılan mesleki gelişim uygulamasının okul öncesinde bulunan kaynaştırma sınıflarının kalite puanlarının yükselmesini sağladığı görülmüştür.

Fırat (2021), Sosyal bilgiler dersinde kapsayıcı eğitim doktora tezinde, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik uygulamaları, algıları ve deneyimlerini ortaya koymak için iki devlet okulunda 5 sosyal bilgiler öğretmeni ile çalışmanın yürütüldüğü görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen sonuca göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik pozitif yönde bir tutum benimsediği ancak uygulama süreçlerine yansıtamadıkları görülmektedir. Ayrıca kapsayıcı eğitim anlayışının benimsendiği ve uygulama alanına aktarıldığı, ortamların özel gereksinimli bireylere yönelik olduğu algısına ve de

sosyal bilgiler dersi öğretim programının kapsayıcı eğitim anlayışı açısından anlama ve değerlendirme sürecinde kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir.

Kara Eren (2021), tarafından yazılan doktora tezinin okul öncesi öğretmenlerine yönelik yüz yüze ve çevrimiçi uygulamalar aracılığı ile mesleki program hazırlanarak kapsayıcı eğitime ve de eğitimde evrensel tasarıma yönelik farkındalık, bilgi düzeyleri ve uygulama alanlarındaki yeterliliklerini artırmaya yönelik yapıldığı görülmektedir. Araştırma sonucuna göre, kapsayıcı eğitim mesleki gelişim programı; çevrimiçi ve kapsayıcı eğitim mesleki gelişim programı, yüz yüze yaklaşımının her ikisinin de kapsayıcı eğitim ve eğitimde evrensel tasarım yaklaşımını ifade etme, katılım sağlama ve sunum çeşitliliğine göre bakış açıları, farkındalıklarında ve bilgi düzeylerinde etkili ve kalıcı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bakış açıları, bilgi düzeyleri ve farkındalıkları üzerine etki yönünden kapsayıcı eğitim mesleki gelişim programı çevrimiçinin daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Aydoğan (2023), tarafından yapılan doktora tezi çalışmasında beden eğitimi ve spor dersinde mülteci öğrencilere yönelik olarak yapılan kapsayıcı eğitim çalışmalarının beden eğitimi dersine giren öğretmenler ve Türk ve mülteci olan öğrencilerin düşüncelerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. İlgili hedef doğrultusunda araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışma Yozgat il merkezinde yapılmış ve çalışmaya beş beden eğitimi öğretmeni ve 15 Türk ve 15 mülteci öğrenci katılım göstermiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında gözlem ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Türk olan öğrencilerin mülteci olan öğrencilere karşı anlayışlı oldukları, yardım ettikleri ve sportif çalışmalar sonucunda iletişim kurmalarının geliştiği ve bu durumun sosyal ilişkileri için olumlu yönde olduğu ancak dil açısından yeterli düzeyde olmadıklarından dolayı çeşitli sorunların yaşanabildiği ve derslerde zaman zaman akıcılığın bozulduğu görülmüştür.

Bilge (2023) tarafından yapılan doktora tez çalışmasının hedefi fen bilgisi öğretmen adaylarına yönelik kapsayıcı eğitimle ilgili ders süreci tasarlama becerileri edindirmeye yönelik bir öğretim modülünün üretilmesini sağlamaktır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan raporlar, günlükler, gözlem formları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan verilerin analiz aşamasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre ilgili öğretim modülünün kapsayıcılık açısından olumlu sonuçlarının olduğu görülmüştür.

Dinçer Gül (2023) tarafından yapılan doktora tezi çalışmasının hedefi sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenimlerine devam eden öğretmen adaylarının sahip olmaları gereken öğretmenlik mesleğine yönelik genel yeterliliklerinin belirlenmesi ve ifade edilen yeterliliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla model önerisinin sunulmasıdır. İlgili hedef doğrultusunda araştırma karma yöntemde yapılmıştır. Görüşme ve ölçekler yoluyla verilerin toplanması yolu tercih edilmiştir. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizinden ve istatistiksel analizden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre modelde tasarlanan yeterliliklerin ihtiyaç olduğu ancak çeşitli eksikliklerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gürhan (2023), tarafından yapılan doktora tez çalışmasında Konya ilinde eğitim-öğretim gören Roman ilkökul öğrencilerin okula olan aidiyet duygularının incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmaya 121 Roman öğrenci ve 44 veli katılım göstermiştir. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında ölçek ve görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Roman ilkökul öğrencilerinin okula olan aidiyet duygularının yüksek seviyede olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin ve de okul yöneticilerinin pozitif yönde olmasına katkı sağladığı sonucu elde edilmiştir.

Mazı (2023) tarafından yapılan doktora çalışmasında, İlkokul 4.sınıf öğrencilerine yönelik kapsayıcı eğitim uygulamalarının matematik dersi başarısına etkisi ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, Hatay ilinde devlet okulunda 2021-2022 eğitim-öğretim yılında eğitimine devam eden 4.sınıfta yer alan 20 deney ve 20 kontrol gurubu olarak toplamda 40 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, kapsayıcı eğitim uygulamalarının deney grubu

üzerinde anlamlı ve etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca çıkan sonucun veli ve öğretmen görüşleri ile de paralellik gösterdiği görülmektedir.

Kapsayıcı Eğitimi Öğretim Uygulamaları Açısından Ele Alan Doktora Çalışmaları

Ünal (2021), tarafından yazılan 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan kapsayıcı eğitim etkinliklerinin öğrencilerin sosyal kabul düzeylerine etkisini araştırdığı doktora tezi 2018-1019 eğitim-öğretim yılında Kayseri il merkezinde bulunan bir ilkokulda öğrenim görmekte olan 51 öğrenci ile 26'sı deney ve 25'i kontrol grubu oluşturularak yürütüldüğü görülmektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda deney grubundaki öğrencilerin kapsayıcı eğitim uygulamaları sonucunda bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları çeşitlilik gösteren akranlarına yönelik arkadaşlık bağlarının güçlendiği, sosyal kabullerinin arttığı, etkinliklerde ve oyunlarda işbirliği içinde yer aldıkları ve Türkçe'nin ikinci dil olarak öğretilmesine sıcak yaklaştıkları sonucu tespit edilmiştir.

Öner (2022) doktora çalışmasında, sosyal bilgiler öğretiminde kapsayıcı eğitim anlayışı çerçevesinde değer gelişimi, akademik başarı, sınıf içi iletişim, sınıf iklimi bakımından sosyal bilgiler öğretimi açısından tasarım geliştirme, uygulama ve değerlendirmede bulunmayı hedeflemiştir. Araştırma sonucuna göre, kapsayıcı eğitim anlayışını benimseyerek işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrenciler üzerinde kazanım açısından etkili olduğu ve kapsayıcı eğitimin uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Akyar (2023) tarafından yapılan doktora tezi çalışmasında dijital hikaye anlatımının beden eğitimi öğretmen adaylarının kapsayıcı eğitim yaklaşımı açısından mesleki gelişime olan etkisi analiz edilmiştir. 28 hafta süreyle yapılan müdahale programı çalışmasına altı beden eğitimi öğretmeni ve dört öğretmen eğitimcisi kişi katılım göstermiştir. Çalışma nitel araştırma yaklaşımına uygun bir biçimde yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan veriler içerik analizi yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre de dijital hikayenin eğitim-öğretim sürecine dahil edilmesiyle birlikte okullardaki uygulamaların ve yapılacak olan çalışmaların daha kapsayıcılık kazanacağı görülmüştür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Kapsayıcı eğitim okullarda eğitim ve öğretimlerini sürdüren her seviyeden öğrenciyi, okula devam etmeyen çocukları, farklı ülkelere göç edenleri, değişik hastalıklara sahip olanları ve sokakta yaşayan gençleri kapsamaktadır. Kapsayıcı eğitime dahil olanlar; yetersizliği olanlar, azınlıklar halinde yaşayanlar, göçebe olanlar, sokakta yaşamını sürdürenler, toplumsal açıdan dışlanmış olan gruplara dahil olan kişilerdir (Çağlar, 2009). Kapsayıcı eğitim yaklaşımı öğrencilerin tamamını kapsayan, kişisel değişiklikleri, gereksinimleri dikkate alan ve kaliteli eğitimi amaç edinen bir süreç olarak ifade edilmektedir. Kapsayıcı eğitim yaklaşımının en esas hedefi bütün öğrencilerin kaliteli eğitimden faydalanması, imkan eşitliğinin sağlanması, katılımlarının artırılması ve olması muhtemel ayrımcılıkların azaltılmaya çalışılması olarak ifade edilmektedir (UNESCO, 2019). Bu çalışmada, toplam 16 adet doktora tezi incelenmiştir. Kapsayıcı eğitim ile ilgili 9 farklı üniversitede doktora tez çalışması yürütüldüğü saptanmıştır. Türkiye'de 2023 yılı içinde toplamda 206 üniversite vardır. Bu sayıya oranla yapılan tez sayısı oldukça düşük kalmaktadır. Bunun sebepleri kapsayıcı eğitim kavramının hala gelişmekte olması, farklı bilim insanları tarafından farklı anlamlarda yorumlanmasından kaynaklı olabilir (Singal, 2006). Artiles & Dyson, (2005) kapsayıcı eğitim anlayışının farklı şekilde anlaşılması, uygulama sürecinde ortak fikir birliğinin olmamasına neden olduğunu ifade etmiştir. Günümüzde üniversite sayılarının artması ileride bu konu hakkında yazılacak tez sayısının da artacağı düşünülmektedir. Kapsayıcı eğitim ile ilgili tezlerin üretildiği 9 üniversite içerisinde en fazla tez Gazi Üniversitesinde yapılmıştır. Bunun nedeni Gazi Üniversitesi incelenen doktora tezlerinin yazıldığı diğer üniversitelere göre daha eski bir üniversite olmasından kaynaklanmaktadır

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde kapsayıcı eğitim ile ilgili tezlerin son yıllarda arttığı görülmektedir. 2020 yılın da (%12.5) 2 tez, 2021 yılında (%18.8) 3 tez ve en yüksek oranda tez ise (%43.8) 7 adet 2023 yılında yazılmıştır. Bu durum, 2015 yılında Birleşmiş Milletler

Zirvesinde Küresel Hedefler ve Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündem'inde insan haklarına herkesin eşit erişimi, yoksulluk ve açlık ile mücadele, cinsiyet eşitliğine vurgu, bütün kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesi, kültürel çeşitliliğe önem verme ve kültürlerle duyarlı eğitim ortamlarının sağlanması gibi konuların ön plana çıkmasından kaynaklanabilir (Un, 2019).

Kapsayıcı eğitim ile ilgili tezlerin yazıldığı enstitülere baktığımızda en fazla eğitim bilimleri enstitüsünde (%62.5) 10 adet yazıldığı görülmektedir. Bu durum kapsayıcı eğitim kavramının çoğunlukla okul ve eğitim süreci içerisinde düşünülmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanında fen bilimleri enstitüsü, sağlık bilimleri enstitüsü, sosyal bilimler enstitüsü ve lisansüstü eğitim enstitüsü olmak üzere diğer enstitülerde de daha az da olsa kapsayıcı eğitim konulu tezlerin yazılmış olduğu görülmektedir.

Araştırmalardaki tezlerin konularının dağılımına baktığımızda 2 tezin (%12.5) konusunun kapsayıcı eğitim yaklaşımı ve diğer 2 tezin (%12.5) konusunun sosyal bilgiler eğitiminde kapsayıcı eğitim olduğu görülmektedir. Geri kalan tezlerin konularının ise birbirlerinden farklı olduğu görülmektedir. Bu durum tezlerin kapsayıcı eğitim teması etrafında birleşmekle birlikte kapsayıcı eğitim yaklaşımını inceleme alanlarının farklı olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Konuların içeriklerine baktığımızda farklı öğretim kademelerinin, çeşitli derslerin, farklı paydaşların, yasal düzenlemeler ve eğitim politikalarının ve dezavantajlı grupların konu açısından çeşitlilik sağladığı belirlenmiştir. Ulusal literatür çalışmalarına baktığımızda özel gereksinime sahip olan kişilerin kapsayıcı olan eğitim ortamlarına fiziksel yönden ulaşmaları ile ilgili olan istatistiksel bilgilerin bulunduğu ve eğilimlerin görüldüğü çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar genel anlamda özel gereksinime sahip olan kişilerin artan bir biçimde normal seviyede gelişme gösteren kişilerle benzer olan yerlerde eğitim gördüklerini yansıtmaktadır. Bunun yanında özel gereksinime sahip olan kişilerin kapsayıcı eğitim ortamlarında öğrenme ve öğretme çalışmalarına katılımlarına destek olmak için kullanılan ve evrensel olan tasarım ilkelerinin ve yardımcı teknolojilerin yer aldığı ve hakemli olan dergilerde yayın yapılmış herhangi bir çalışmaya ulaşamamıştır (Cakiroğlu ve Melekoğlu, 2014).

Kapsayıcı eğitim alanında yapılan tezlerde kullanılan yöntemlerin nitel araştırma (%43.8) 7 tez ve karma yöntem (%43.8) 7 tez ile en fazla olduğu ve sonrasında ise nicel araştırma (%12.5) 2 tez olduğu görülmektedir. Konu başlıklarına ve içeriğe uygun araştırma türlerinin tespit edildiği görülmektedir. Ulusoy (2006) yetersizlik türlerinden etkilenen kişilerin tercihlerinin de dikkate alınarak mevcut olan okullarla yeniden yapılacak olan okullarda dikkat edilmesi gereken unsurların neler olduğunu belirlemeye çalıştığı çalışmasında betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama yöntemini kullanmayı tercih etmiştir. Bunun yanında ilgili konuyla ilgili olarak yapılan diğer çalışmalarda da betimsel araştırma yöntemlerinin kullanıldığını belirtmiştir. Bakkaloğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada özel gereksinime sahip olan kişilerin geçiş becerileri üzerine yansımalarının incelendiği çalışmada yarı deneysel desenlerden olan zaman dizileri deseninden yararlanılmıştır.

Kapsayıcı eğitimin uygulama ortamlarında bireysel farklılıklar ve ihtiyaçlar göz önüne alınarak tüm öğrencileri kapsadığı için kapsayıcı eğitim alanındaki tezler çoğunlukla öğretmen (%81.25) ve öğrenci (%56.25) katılımcısı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durumun sebep ise öğretmen ve öğrenci ulaşılabilirliklerin kolay olmasından kaynaklanabilir. Öğretmen ve öğrencilerin haricinde veli, yönetici, akademik personel ve öğretmen adaylarından da katılımcı grubu olarak yararlanıldığı görülmektedir. Bu durum kapsayıcı eğitim sürecine dahil edilen diğer paydaşlarında yazılan tezlerde yer aldığını göstermektedir. Yalnızca bir tezin ise doküman inceleme şeklinde yazıldığı görülmektedir. Yapılan başka bir çalışma da ise literatür incelendiğinde; kapsayıcı eğitim ve bütünleştirme uygulamaları içerisinde kullanılabilir olan yardımcı teknoloji uygulamalarına ve teknolojilerin nasıl kullanılacağına yönelik yapılan çalışmalara da rastlanmaktadır (Sani-Bozkurt, 2017).

Yapılan çalışmalardaki örneklem büyüklüklerine baktığımızda çoğunluğunun 1-30 kişi arasında örneklem grubuyla ve 31-100 kişi arasında örneklem grubuyla (%33.3) 5 tez yapıldığı görülmektedir. Bu durum yapılan çalışmaların içeriğine ve kullanılan araştırma türlerine uygun

olarak kişi sayısının belirlendiğini göstermektedir. Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda nitel araştırma yöntemi de kullanıldığından dolayı araştırmalardaki örneklem gruplarının daha sınırlı tutuldukları görülmektedir. Yaşaran, Batu ve Özen (2014) tarafından yapılan özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada normal gelişim gösteren öğrencilere sunulan kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi isimli çalışma 48 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Rakap (2019) tarafından yapılan geçiş temelli öğretim uygulamalarının gelişimsel yetersizliği olan okul öncesi yaş grubundaki çocukların akademik becerileri üzerinde etkilerinin incelenmesi isimli diğer bir çalışma ise 3 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmalardaki veri toplama araçlarına baktığımızda en fazla kullanılan veri toplama aracının görüşme (%81.25) 13 tez olduğu görülmektedir. Neredeyse tezlerin tamamında kullanılmıştır. Daha sonra ise gözlem ve ölçek (%43.8) 7 tez kullanılmıştır. Yaklaşık olarak tezlerin yarı yakınında kullanılmışlardır. Bunların yanında günlük, form, başarı testi, doküman ve video kaydı gibi veri toplama araçlarından da yararlanılmıştır. Yazılmış olan her bir tezde en az iki tane veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu durum elde edilen verilerin güvenilirliğin sağlanması noktasında olumlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda kullanılan araştırma yöntemlerinin doğasına uygun olarak veri toplama araçlarının da tercih edildiğini söylemek mümkün olmaktadır.

Araştırmalardaki veri analiz tekniklerine baktığımızda çoğunlukla içerik analizinin (%45.8) 11 tez ve istatistiksel analiz (37.5) 9 tez kullandığı görülmektedir. Bunların yanında betimsel analiz ve tümevarımsal analiz de kullanıldığı görülmektedir. Bazı tezlerde birden fazla veri analiz tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum tercih edilen veri toplama araçları ve kullanılan araştırma yöntemlerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmalardaki doktora tezlerin yazıldığı üniversite türüne baktığımızda neredeyse tamamının (%93.8) 15 tez devlet üniversitelerinde yazıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Özel üniversitede yazılan doktora tezlerinin sayısı ise sadece 1'dir. Bu durum özel üniversitelerin sayısının daha az olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Kapsayıcı eğitimi ilgili yasal düzenlemeler açısından ele alan tez çalışmalarından öğrencilerin bireysel yeteneklerinin geliştirilmesine yönelik değişik tasarımların yapılmasının gerektiği ve göçmen olan öğrencilere yönelik olarak yapılan uygulamaların eğitim ve öğretim süreci açısından olumlu olabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Aksungur (2022) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin kapsayıcı eğitim bağlamındaki karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin neler olduğu araştırılmak istenmiştir. Ulaşılan sonuca göre okul yöneticilerinin kapsayıcı eğitim konusunda yaşanan sorunların önüne geçilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Kapsayıcı eğitimi öğretmen ve öğrenci açısından ele alan tez çalışmalarında öğretmenlerin kapsayıcı eğitim uygulamalarına yönelik düşüncelerinin ve sınıf içerisinde yapılan uygulamaların olumlu olduğu ancak uygulamaya yeterince yansıtamadıkları, derslerin bir kısmındaki öğretim programlarının istenilen seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türk öğrencilerin ve öğretmenlerin yabancı öğrencilere karşı bir kısmının olumlu ve bir kısmının olumsuz bir tutuma sahip oldukları, okul ikliminin olumlu özelliğinin dezavantajlı gruba sahip olan öğrencilerin okula uyum göstermeleri açısından faydalı olduğu, dezavantajlı gruba sahip olanların zaman zaman çeşitli nedenlerden kaynaklı olarak uyum açısından sorunlar yaşadıkları sonucu görülmüştür. Yapılan çeşitli uygulama programlarının ve tasarımlarının kapsayıcı eğitime bakış açısını olumlu anlamda etkilediği sonucunu elde edilmiştir. Aydın Güngör ve Pehlivan (2021) tarafından okul öncesi öğretmenleriyle yürütülen çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerden bir kısmının kapsayıcı eğitim konusunda yetersizlik gösterdikleri duygusunu taşıdıkları ve kapsayıcı eğitimle ilgili olan bilgilerinin sınırlı düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayvaci ve Yamaçlı (2022) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise fen bilimleri öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik olan bilgi düzeylerinin istenilen seviyede olmadığı fakat öğrencilerin kişisel farklılıklarına bakış açılarının pozitif olduğu belirlenmiştir.

Kapsayıcı eğitimi öğretim uygulamaları açısından ele alan tez çalışmalarından ders programlarının içeriklerinin öğrencilere kapsayıcı eğitimin hedeflerinin kazandırılması açısından faydalı olduğu çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının kapsayıcı eğitim açısından olumlu bakış açısı kazandırma noktasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Kapsayıcı eğitim daha eşit ve daha adil toplum oluşturmada en önemli unsurlardan biridir. Kapsayıcı eğitim anlayışında tüm çocuklar özeldir ve bu nedenle eğitim-öğretim süreçlerinde hiçbir çocuğu geride bırakmamak için gerekli önlemler alınmalıdır. Kapsayıcı eğitim anlayışının eğitim-öğretim süreçlerinde benimsenmesi ve uygulanmasında eğitimin tüm paydaşlarına düşen görevler vardır. Yaptığımız araştırma, mevcut durumu göstermesi açısından ve kapsayıcı eğitim konusunda araştırma boşluklarının belirlenmesine katkı sunacağı ve bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara fikir vereceği düşünülmektedir. Dezavantajlı grupların yapılan çalışmalara daha çok dahil edilmesi, değişik alanlarda örneklem gruplarının bakış açılarının alınması yoluyla da çalışmalar yapılabilir ve ulaşılan sonuçlar karşılaştırılabilir. Kapsayıcı eğitimde çalışma yapılmamış farklı branş öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik tutumu ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Teknoloji destekli aile temelli kapsayıcı programları geliştirilecek çalışmalar yapılabilir. Ülkeler arasında karşılaştırma yapılmasını sağlayan kapsayıcı eğitim konusunda çeşitli çalışmalar yapılması sağlanabilir. Eğitimci olan kişilerin ve ailelerin eğitimi, aile, öğretmen ve öğrenci arasında olan etkileşimi güçlendiren müdahale çalışmalarının yürütülmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde "kapsayıcı eğitim" anahtar kelimesi ile tarama yapılmış ve araştırmaya dahil edilecek doktora tezleri belirlenmiştir. Bu araştırma 2010-2023 yılları arasında hazırlanmış ve erişilebilir olan 16 doktora tez çalışması ile sınırlandırılmıştır.

Destek ve Teşekkür

Bu çalışma, Fatma Demir, Selen Uğur Mutlu ve Nimet Haşıl Korkmaz (2023) tarafından "International Interdisciplinary Scientific Congress On Social Sciences IICSS-2023" Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

Yazarlar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın sorumlu yazarı ve diğer yazarlar araştırmanın planlanması, yazın taraması, verilerinin toplanması ve analizi süreçleri, çalışmanın denetlenmesi ve eleştirel inceleme süreçlerini gerçekleştirmiş olup, tartışma ve sonuç bölümlerine katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

- (* ile işaretlenmiş olan kaynaklar doküman incelemesine dahil edilen kaynaklardır)
- Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: what are the levers for change?. *Journal of Educational Change*, 6(2): 109-124.
- Aksungur, S. (2022). *Okul yöneticilerinin kapsayıcı eğitime ilişkin tutumları, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Artiles, A.J., & Dyson, A.(2005). Inclusive Education in the Globalization Age. In D.Mitchell (Ed.). *Contextualizing Inclusive Education: Evaluating Old and New International Perspectives* (s.37-63). Routledge.
- Aydın Güngör, T., & Pehlivan, O. (2021). Kapsayıcı eğitimin Türk eğitim sistemindeki yeri ve önemi. *Studies in Educational Research and Development*, 5(1), 48-71.
- *Aydoğan, A. (2023). *Kapsayıcı eğitim uygulanan okullarda öğrenim gören mülteci öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılım sürecine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ayvacı, H. Ş., & Yamaçlı, S. (2022). Kapsayıcı eğitim konulu hizmet içi eğitim almış fen bilimleri öğretmenlerinin ders tasarımlarına bakış açısı. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), 203-220.
- Bakkaloğlu, H. (2008). Etkinliğe dayalı müdahale programının 3-6 yaş gelişimsel geriliği olan çocukların geçiş becerilerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(2), 355- 406.
- Bell, C. A., Dobbelaer, M. J., Klette, K. & Visscher, A. (2019). Qualities of classroom observation systems. *School Effectiveness and School Improvement*, 30(1), 3-29. <https://doi.org/10.1080/09243453.2018.1539014>
- *Bilge, E. (2023). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının kapsayıcı eğitim çerçevesinde öğretim yapabilmesine yönelik öğretim modülü tasarlanması ve değerlendirilmesi*. Trabzon Üniversitesi.
- Birleşmiş Milletler (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. https://www.ohchr.org/tr/araclar_mekanizmalar/araclar/sozlesme-haklar-çocuk.
- Bowen, G. A. (2009) Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9, 27-40. <http://dx.doi.org/10.3316/QRI0902027>
- Büyükgün, A. (2020). 1990-2018 yılları arası Türkiye’de tenis branşında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4 (1) , 20-29. <https://dergipark.org.tr/pub/seder/issue/52104/676722>
- Cakiroglu, O., & Melekooglu, M. A. (2014). Statistical trends and developments within inclusive education in Turkey. *International Journal of Inclusive Education*, 18(8), 798-808.
- Çağlar, S. (2009). *Uluslararası hukuk ve Türk hukuk sisteminde engellilerin eğitim hakkı ve devlet yükümlülükleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çayır, K. (2022). Etik sorumluluk, insan hakları ve kültürel-ahlaki gerekçeler geriliminde Türkiye’de kapsayıcı eğitim. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 75-90.
- *Dağdelen, S. (2023). *Kapsayıcı eğitim bağlamında göçmen öğrencilerin akademik başarı ve sosyal becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model çalışması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Demirkol, M. (2022). *Kapsayıcı eğitimde öğretmen yeterlikleri*. Altındağ Kumaş, Ö. ve Süer, S. (Ed.), Nitelikli Kapsayıcı Eğitim (Kuramdan Uygulamaya) içinde (s.51-85). Pegem A.
- Demirtaş, Z. (2019). Uluslararası antlaşmalar çerçevesinde engellilerin eğitim hakkı. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, (2), 39-59.
- Diñer, S. (2018). Eğitim bilimleri araştırmalarında içerik analizi: Meta-analiz, meta-sentez, betimsel içerik analizi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 176-190.
- *Diñer Gül, A. (2023). *Öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerinin değerlendirilmesinde bir model önerisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.

- *Durak, S. (2010). *Searching for a common frame work for education and trough reconsideration of universal design principles for promoting inclusive education in primary Schools* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- *Fırat, E. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde kapsayıcı eğitim: fenomenolojik bir araştırma* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Gheysens, E., Coubergs, C., Griful-Freixenet, J., Engels, N., & Struyven, K. (2020). Differentiated instruction: the diversity of teachers' philosophy and praxis to adapt teaching to students' interests, readiness and learning profiles. *International Journal of Inclusive Education*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1812739>
- *Gürhan, E. (2023). *Roman ilkököl öğrencilerinin okula aidiyet duygularının incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- *Kara Eren, C. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerine yönelik kapsayıcı eğitim mesleki gelişim programı: eğitimde evrensel tasarıma dayalı yüz yüze ve çevrimiçi programların etkililiği* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kozikoğlu, İ., & Yıldırımöğlü, S. (2021). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile kapsayıcı eğitimde sınıf içi uygulamaları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 226-244.
- Mantey, E. E. (2014). *Accessibility to inclusive education for children with disabilities: a case of two selected areas in Ghana* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Germany.
- *Mazi, A. (2023). *Kapsayıcı Eğitim Uygulamalarının ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin matematik dersi başarısına etkisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Akademik.
- *Öner, G. (2022). *Kapsayıcı eğitim yaklaşımıyla sosyal bilgiler öğretimi: bir eylem araştırması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Özcan, A. S. (2018) Çok kültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 17-29.
- Özer, M. (2023). *Türkiye'de eğitimin geleceği (eşit, kapsayıcı ve kaliteli)*. Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul.
- Praetorius, A.-K., Klieme, E., Herbert, B., & Pinger, P. (2018). Generic dimensions of teaching quality: the German framework of Three Basic Dimensions. *ZDM: Mathematics Education*, 50(3), 407-426.
- Rakap, S., & Kalkan S. (2017). Özel gereksinimli çocukların eğitimi. Nobel Yayıncılık.
- Sağlam, H. İ., & Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sakız, H. (2022). Kapsayıcı Eğitimin Psikolojisi: Güncel eğilimler, güncellenen uygulamalar. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 4(1), 1-26.
- Sani-Bozkurt, S. (2017). Özel eğitimde dijital destek: Yardımcı teknolojiler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 37-60.
- Sarı, M., & Türkkan, B. T. (2019). Kapsayıcı eğitim yaklaşımları ve uygulamaları. P. O. Taneri (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Kapsayıcı Eğitim içinde* (ss.125-157). Pegem A.
- Singal, N. (2006). Inclusive education in India: International concept, national interpretation. *International Journal of Disability, Development and Education*, 53, 351-369.
- Stubbs, S. (2008). Inclusive education. *Where there are few resources*. The Atlas Alliance Publ.
- *Şimşek, Ü. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik tutum ve özyeterlikleri ile sınıf içi uygulamalara ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ulusoy, A. (2006). *Kaynaştırma eğitimi kapsamında eğitim yapılarında engellerin kullanımına yönelik mimari düzenlemeler* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- UN (2019). The sustainable development agenda. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda>
- UNESCO (2019). *On the road to inclusion: Highlights from the UNICEF and IIEP Technical Round Tables on Disability-inclusive Education Sector Planning*. Paris: France.
- Ünal, R., & Aladağ, S. (2020). Kapsayıcı eğitim uygulamaları bağlamında sorunlar ve çözüm önerilerinin incelenmesi. *Journal of Inter disciplinary Education: Theory and Practice*, 2(1), 23-42.

- *Ünal, R. (2021). *4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan kapsayıcı eğitim etkinliklerinin öğrencilerin sosyal kabul düzeylerine etkisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tanrıkulu, F. (2018). Suriye krizi sonrası Türkiye'deki sığınmacıların ve göçmenlerin eğitimi: Geçmiş, bugün ve gelecek perspektifleri, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2585-2604.
- Van de Grift, W., Seyeoung, C., Maulana, R., Lee, O., and Helms-Lorenz, M. (2017). Measuring teaching quality and student engagement in south korea and the netherlands. *School Effectiveness and School Improvement*, 28(3), 337-49. <https://doi.org/10.1080/09243453.2016.1263215>
- *Yağan, E. (2019). *Çakışan öyküler çatışan beklentiler: Türk ve yabancı öğrencilerin ortak deneyimleri ve gelecek beklentilerinin incelenmesi (İstanbul Pendik'te yapılan karma çalışma, 2019)* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- *Yaşar Akyar, Ö. (2023). *Dijital hikâye anlatımı ile kapsayıcı eğitim bağlamında beden eğitimi öğretmen eğitimi: bir eylem araştırması çalışması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yaşaran, Ö. Ö., Batu, S., & Özen, A. (2014). Özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada normal gelişim gösteren öğrencilere sunulan kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 14(3), 167-180.
- *Yıldırım, E. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde sığınmacılara yönelik kapsayıcı eğitimin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- *Yılmaz, B. (2020). *Okul öncesi kaynaştırma sınıfı öğretmenlerine uygulama temelli koçluk ile sunulan mesleki gelişim programının sınıfların kalitesine, öğretmenlere ve çocuklara etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yılmaz, E. (2020). *Yabancı dil öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime yönelik tutumları ve öz yeterliliklerinin değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Erciyes Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In the 21st century, the traditional educational approach has gradually been replaced by contemporary educational approaches that target students. Contemporary education approaches advocate that considering the physical, affective and developmental characteristics of children, that every child is a valuable individual, that education and training processes should meet the needs of children with different characteristics, and that all students should have access to a quality education. Today, teacher-centered approaches have given way to student-centered approaches, and as a result, it has become a priority for all students with different characteristics that make up heterogeneous classes to have equal educational opportunities. Because only with quality education and training, the strengths of all students can be seen and their weaknesses can be improved (Yılmaz, 2021).

The impact of recent global problems, unforeseen situations such as epidemics, forced migration and war have increased student diversity. With the impact of events taking place around the world, there is more student diversity than ever before, and the diversity of students in educational environments around the world reflects this fact. Such events occurring around the world have made it inevitable for all societies to undergo changes in areas such as politics, education and training activities, economy, human relations and international relations. It is seen that international institutions develop goals, policies, programs and various visions in terms of education policy. It is becoming an important necessity for every state to integrate innovations that will respond to diversity into their education and training environments by benefiting from innovations in accordance with their own society and cultural structure. Considering that student diversity is increasing around the world, it is extremely important to determine and implement regulations, practices, policies and goals to respond to individual differences and needs in education and training environments. These recent events also highlight the necessity of adopting and implementing the concept of inclusive education in educational environments (United Nations General Assembly, 1989).

Education and training are among the fundamental rights of every child and adult. All people, whether disadvantaged or not, have the right to receive education and training at least at a basic level in order to reach a standard of living worthy of human dignity. In our country, the protection of education and training rights is regulated and legally guaranteed in Article 42 of the 1982 Constitution, under the title of Right and Duty to Education and Training. Today, the right to education and training is considered among the fundamental human rights, and realizing the right to education and training is among the primary goals of social states (Demirtaş, 2019). In line with this goal, the main purpose of the educational policies and practices of states in today's age is; To include all people in the quality education and training process and to increase everyone's access to education by producing studies and projects that will ensure that no one is left out of the education and training process. Access to educational opportunities is expressed as the capacity of the education and training system to accept all school-age children and includes many issues such as the provision of education and training services, infrastructure design and cost. Although it is essential that all people have equal opportunities and access to equal opportunities in terms of meeting the basic needs of the social state understanding, with the changes in the law made in our country, it is seen that various activities have been carried out to make common areas, transportation and communication more accessible in a way that will integrate different segments of the society. (Mantey, 2014).

It can be stated that the aim of this is to raise individuals who have appropriate characteristics for every individual in the country, who include the characteristics of their own society and enable their country to progress. In line with this purpose, the education and training programs and systems of the countries are shaped. Especially in today's age, various historical events such as civil war, various technological developments and pandemics have led to the need to update the education and training system structures prepared to achieve the goals. In addition, in the present

time, experiencing cultural, ethnic, religious and linguistic diversity in the social structure of countries for various reasons reveals the necessity of various flexibility in education systems (Demirkol, 2022). It is inevitable for education and training environments to have a multicultural structure due to various phenomena such as social movements, migrations, different communities living together, and globalization (Kozikoğlu and Yıldırımoglu, 2021). The underlying basis of multiculturalism lies in the idea that no segment of the society is superior to another segment and has equal rights (Özcan, 2018). Our country, like other countries, has been affected by these emerging effects in a similar way. So much so that our country, which receives the most immigration worldwide, has received 3.6 million Syrian immigrants in the last eleven years, and this has caused our social structure to change. However, it is stated that our country hosts a large number of irregular immigrants from the Middle East, Asia and Africa (Ünal and Aladağ, 2020). Migrations have paved the way for people from different cultures to live together. It is stated that education is one of the steps in accepting these cultural differences that occur as a result of migrations, taking steps in the adaptation process and achieving social harmony (Tanrikulu, 2018). Because students adapt to the education and training process faster than adults and can overcome language problems very easily (Ünal and Aladağ, 2020).

It can be stated that the basis of the inclusive education approach is to include everyone in the education system by creating conditions suitable for the needs of all students and taking the necessary precautions. Stubbs (2008) stated that the central point of inclusive education should be based on rights and the social model, and that the system should be designed to meet the needs of students, not the adaptation of students to the existing education system. This issue also affects the education systems of countries. Because the education systems of countries are prepared so that students in social life can reach the determined goals. Changes in current social life also cause educational programs to change. In addition, issues such as the diversity of teaching methods and techniques and their applicability ensure that all students participate effectively and increase opportunities. For this reason, the importance given to inclusiveness within education systems in our country, as in other countries, is increasing day by day (Sakız, 2002).

Planning educational activities, determining curriculum and course materials, and adapting them to their needs, taking into account the individual differences of students, is defined as a process that includes ensuring that all students benefit equally from education (Ainscow, 2005). Inclusive education is an approach that aims to meet the learning needs of all students according to their individual differences and needs by maximizing educational opportunities (Gheysens et al., 2020). It is one of the most important elements of high-quality teaching models (Bell et al., 2019; Praetorius et al., 2018; Van de Grift, 2014).

The history of the idea of inclusive education may vary when we look at the world. The main concepts of the changes made in our country's education systems are equality, quality and inclusiveness in education and training. These concepts, which are the mainstay of studies carried out in the educational structure of our country, have been brought to the fore in the evaluations made by global organizations and the various improvements made (Özer, 2023). In our country, the inclusive education approach began to become widespread after 2016. The focus of this widespread situation has begun to emerge as a result of the need to include Syrian students, not students with disabilities. Because it explains that refugees, asylum seekers or immigrants from other countries are considered as disadvantaged groups and that inclusive education also includes the education of those who are refugees (Çayır, 2002). So much so that Sarı and Türkkan (2019) stated that the inclusive education approach is such that only students who need special education participate in the education process, and the relevant concept ceases to be a limited concept, on the contrary, it covers various topics such as language, ethnicity, gender, religion, income level, disability and culture. It is stated that there is an understanding that includes Once it was understood that Syrian students should not be temporarily excluded, steps began to be taken to find permanent solutions (Tanrikulu, 2018). It is thought that receiving a good education for refugee students living in our country will not only enable them to receive quality education, but will also contribute to their families' adaptation to society. It is considered important for refugee

students who continue their education in our country to be able to adapt to the classes they study in and to get rid of the negativities they have experienced in terms of teachers' approaches and attitudes towards them (Sağlam and Kanbur, 2017). Demirkol (2022) also stated that the qualifications and competencies of the teachers who will ensure the implementation of inclusive education and training studies are also important in achieving the determined goals. Doctoral theses are the most comprehensive scientific studies in the relevant field, and they provide us with information about the methodological perspectives they use when discussing the studies, different research methods and the applications of statistical methods (Büyükerğün, 2020). Conducting this research is seen as a direction that will contribute to the literature in order to determine the general trend in doctoral theses written in the field of inclusive education, to share the results obtained, and to provide resources and ideas to researchers who will want to conduct research in the field of inclusive education in the future. In line with this goal, the aim of the study is to examine doctoral theses prepared in the field of inclusive education. For this purpose, answers were sought to the following questions in the research:

- What is the distribution of theses by universities?
- What is the distribution of theses according to publication year?
- What is the distribution of theses according to the institutes where they were written?
- What is the distribution of theses according to their topics?
- What is the distribution of theses according to the method/design used?
- What is the distribution of theses according to participant knowledge?
- What is the distribution of theses according to sample size?
- What is the distribution of theses according to data collection tools?
- What is the distribution of theses according to data analysis techniques?
- What is the distribution of theses by university type?
- What are the conclusions reached from the theses?

Method

The sample of this research consists of 16 doctoral theses that appear in the scanning section with the expression of inclusive education published on the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education. The table below lists the theses examined in the research.

Document analysis method was used as the data collection method in the research. Document analysis includes the process of examining and evaluating printed and electronic documents (Bowen, 2009). In this research, doctoral theses on inclusive education in Turkey were examined through document analysis. Research data were evaluated by examining doctoral theses containing the word inclusive education on the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education. For this reason, content analysis method based on secondary data was used in the process of obtaining research data. The data collection period is between July and October 2023.

According to the secondary data, descriptive content analysis was performed and the data obtained was analyzed using the SPSS 23 Program. The distribution of variables was determined by using descriptive statistics. Percentage and frequency values were used to analyze the data. Dinçer (2018); He states that the most important point where descriptive content analysis differs from meta-analysis and meta-synthesis is the use of both qualitative and quantitative data. Merriam (2018) also explains descriptive analysis as organizing the topic or chronologically and expressing it largely in a narrative manner, although not entirely descriptively. These variables; Information was given about the research results analyzed by university, year, institute, subject, method/design used, participant type, number of samples, data collection tools, data analysis techniques, university type and subject areas, and suggestions were made in line with the results.

Results, Discussion and Conclusion

Inclusive education includes students from all levels who continue their education and training in schools, children who do not attend school, those who migrate to different countries, those with various diseases and young people living on the streets. Those involved in inclusive education; Those with disabilities, those living in minorities, those who are nomads, those who live on the streets, and those who belong to socially excluded groups (Çağlar, 2009). Inclusive education approach is expressed as a process that includes all students, takes into account personal changes and needs, and aims at quality education. The main goal of the inclusive education approach is expressed as ensuring that all students benefit from quality education, ensuring equality of opportunity, increasing their participation and trying to reduce possible discrimination (UNESCO, 2019). In this research, a total of 16 doctoral theses were examined. It was determined that doctoral thesis studies on inclusive education were carried out in 9 different universities. There will be a total of 206 universities in Turkey in 2023. Compared to this number, the number of theses written remains quite low. The reasons for this may be that the concept of inclusive education is still developing and is interpreted in different meanings by different scientists (Singal, 2006). Artiles & Dyson, (2005) stated that different understandings of inclusive education caused a lack of consensus in the implementation process. It is thought that as the number of universities increases today, the number of theses written on this subject will also increase in the future. Among the 9 universities where theses on inclusive education were produced, the highest number of theses were made at Gazi University. The reason for this is that Gazi University is an older university than the other universities where the examined doctoral theses were written.

When the findings obtained from the study are examined, it is seen that theses about inclusive education have increased in recent years. 2 theses were written in 2020 (12.5%), 3 theses were written in 2021 (18.8%), and the highest number of theses (43.8%) were written in 2023. This situation was reflected in the Global Goals and 2030 Agenda for Sustainable Development at the United Nations Summit in 2015, which included equal access to human rights for all, the fight against poverty and hunger, emphasis on gender equality, empowerment of all girls and women, emphasis on cultural diversity and culturally sensitive educational environments. This may be due to the fact that issues such as providing (Un, 2019).

When we look at the institutes where theses on inclusive education are written, we see that the highest number of theses are written in the institute of educational sciences (62.5%), 10. This may be due to the fact that the concept of inclusive education is mostly considered within the school and education process. In addition, it is seen that theses on inclusive education have been written, albeit to a lesser extent, in other institutes such as the institute of science, institute of health sciences, institute of social sciences and graduate education institute.

When we look at the distribution of the topics of the theses in the studies, it is seen that the topic of 2 theses (12.5%) is inclusive education approach and the topic of the other 2 theses (12.5%) is inclusive education in social studies education. It can be seen that the subjects of the remaining theses are different from each other. This situation leads to the conclusion that although the theses unite around the theme of inclusive education, the areas of examination of the inclusive education approach are different. When we look at the contents of the subjects, it has been determined that different education levels, various courses, different stakeholders, legal regulations and education policies and disadvantaged groups provide diversity in terms of subject. When we look at national literature studies, we see that there are studies that contain statistical information and trends regarding the physical access of people with special needs to inclusive educational environments. Studies generally reflect that people with special needs are increasingly being educated in settings similar to those of typically developing people. In addition, no studies published in peer-reviewed journals that include universal design principles and assistive technologies used to support the participation of people with special needs in learning and teaching activities in inclusive educational environments have been found (Cakiroğlu and Melekoğlu, 2014).

It is seen that the methods used in theses in the field of inclusive education are qualitative research (43.8%) with 7 theses and mixed method (43.8%) with 7 theses, followed by quantitative research (12.5%) with 2 theses. It is seen that research types appropriate to the topics and content have been identified. Ulusoy (2006) preferred to use the scanning method, one of the descriptive research methods, in his study in which he tried to determine the elements that should be taken into consideration in the existing schools and the schools that will be rebuilt, taking into account the preferences of people affected by the types of disabilities. In addition, he stated that descriptive research methods were used in other studies on the relevant subject. In the research conducted by Bakkaloğlu (2008), in which the reflections of people with special needs on their transition skills were examined, the time series design, which is one of the quasi-experimental designs, was used.

Since inclusive education covers all students, taking into account individual differences and needs in practice environments, it is seen that theses in the field of inclusive education are mostly carried out with teacher (81.25%) and student (56.25%) participants. The reason for this situation may be due to the easy accessibility of teachers and students. In addition to teachers and students, it is seen that parents, administrators, academic staff and teacher candidates are also used as participant groups. This shows that other stakeholders included in the inclusive education process are also included in the theses written. It is seen that only one thesis was written as a document review. In another study, when the literature was examined; There are also studies on assistive technology applications that can be used within inclusive education and integration practices and how to use technologies (Sani-Bozkurt, 2017).

When we look at the sample sizes in the studies, we see that the majority of them were conducted with a sample group of 1-30 people and 5 theses with a sample group of 31-100 people (33.3%). This shows that the number of people is determined in accordance with the content of the studies and the types of research used. Since the qualitative research method is used in the majority of studies, it is seen that the sample groups in the studies are more limited. The study titled "The effect of inclusion preparation activities offered to normally developing students in ensuring the social acceptance of individuals with special needs" by Yaşran, Batu and Özen (2014) was carried out with the participation of 48 children. Another study, titled Examining the effects of transition-based teaching practices on the academic skills of preschool age children with developmental disabilities, was conducted by Rakap (2019) with the participation of 3 children.

When we look at the data collection tools in the research, it is seen that the most used data collection tool is interview (81.25%) and 13 theses. It has been used in almost all theses. Later, observation and scale (43.8%) were used in 7 theses. They were used in approximately half of the theses. In addition, data collection tools such as diaries, forms, achievement tests, documents and video recordings were also used. At least two data collection tools were used in each thesis written. This situation appears as a positive situation in terms of ensuring the reliability of the data obtained. At the same time, it is possible to say that data collection tools were preferred in accordance with the nature of the research methods used.

When we look at the data analysis techniques in the studies, we see that content analysis (45.8%) was mostly used in 11 theses and statistical analysis (37.5%) was used in 9 theses. In addition, it is seen that descriptive analysis and inductive analysis are also used. It is seen that more than one data analysis techniques are used in some theses. This is due to the preferred data collection tools and research methods used.

When we look at the type of university where the doctoral theses were written in the research, it is concluded that almost all (93.8%) of them were written in state universities. The number of doctoral theses written at a private university is only 1. This may be due to the lower number of private universities.

From the thesis studies dealing with inclusive education in terms of relevant legal regulations, it has been concluded that different designs should be made to develop the individual abilities of students and that practices for immigrant students can be positive in terms of the education and

training process. In the study conducted by Aksungur (2022), it was aimed to investigate the problems faced by school administrators in the context of inclusive education and what their solution suggestions are. According to the results, it was stated that school administrators should make legal regulations to prevent the problems experienced in inclusive education.

In the thesis studies that deal with inclusive education from the perspective of teachers and students, it has been concluded that teachers' thoughts about inclusive education practices and the practices carried out in the classroom are positive, but they cannot adequately reflect them into practice, and the teaching programs in some of the courses are not at the desired level. It is concluded that some of the Turkish students and teachers have positive and some negative attitudes towards foreign students, the positive feature of the school climate is beneficial for students from disadvantaged groups to adapt to the school, and those from disadvantaged groups experience problems in terms of adaptation from time to time due to various reasons. has been seen. It has been concluded that various application programs and designs have a positive impact on the perspective on inclusive education. According to the results obtained from the study conducted by Aydın Güngör and Pehlivan (2021) with preschool teachers, it was determined that some of the teachers felt that they were inadequate in inclusive education and that their knowledge about inclusive education was limited. In another study conducted by Ayvaci and Yamaçlı (2022), it was determined that the knowledge level of science teachers regarding inclusive education was not at the desired level, but their perspective on students' personal differences was positive.

From the thesis studies dealing with inclusive education in terms of teaching practices, it has been concluded that the contents of the curriculum are useful in helping students gain the goals of inclusive education and that the use of various teaching methods and techniques is effective in gaining a positive perspective in terms of inclusive education.